

Osnovni pojmovi nauke o književnosti II - stari program -

Literatura

I Teorija stiha

1. K. Taranovski, "Principi srpskohrvatske versifikacije", "Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor", Beograd, 1954, sv. 1-2.
2. K. Taranovski, *Metode i zadaci savremene nauke o stihu kao discipline na granici lingvistike i istorije književnosti*, Beograd, 1939.
3. R. Jakobson, *Lingvistika i poetika* ("Lingvistika i poetika", "O strukturi stiha srpskohrvatskih narodnih epova"), Beograd, 1966.
4. L. Kojen, "Jakobson i osnove moderne metrike", "Južnoslovenski filolog" LIII, Beograd, 1997 ili "Metrika" u *Jakobson, poetika i metrika*, Beograd, 1998.
5. L. Kojen, *Studije o srpskom stihu* (I i II poglavlje), Beograd, 1996.
6. S. Petrović, "Stih", *Uvod u književnost*, Zagreb, 1961. (ili ma koje kasnije izdanje)

II Stil i stilistika

1. A. A. Ričards, "O metafori" (u zborniku *Metafora, figure i značenje*, priredio L. Kojen, Beograd, 1986)
2. M. Blek, "Metafora", "Još o metafori" (*Metafora, figure i značenje*)
3. R. Jakobson, "Dva aspekta jezika i dve vrste afazičkih smetnji" (*Metafora, figure i značenje*)
4. L. Kojen, "Dva pristupa metafori" (isto)
5. S. Petrović, *Priroda kritike*, ("Lingvistička invazija u studiju književnosti" i "Stil i struktura"), Zagreb, 1972.
6. L. Špicar, "Stil M. Prusta", "Reč", Beograd, 1996, br. 23-24, 25 ili E. Auerbah, jedno poglavlje iz *Mimezisa*
7. M. Rifater, "Interpretacija i deskriptivna poezija", "Reč", 1995, br. 11-12.

III Teorija pesničkog jezika

Formalizam i Jakobsonova teorija pesničkog jezika

1. R. Jakobson, "Najnovija ruska poezija", "Šta je poezija", "Dominanta" (*Ogledi iz poetike*, Beograd, 1978)

2. J. Tinjanov, "Problemi jezika stiha" (*Ruski formalizam*)
3. R. Jakobson, "Lingvistika i poetika", (*Lingvistika i poetika*), Beograd, 1966.
4. R. Jakobson, "Poezija gramatike i gramatika poezije", "'Mačke' Šarla Bodelera", "Mikroskopija poslednjeg 'Splina' u *Cveću zla*", (*Ogledi iz poetike*)
5. L. Kojen, "Jakobsonova poetika" (predgovor Jakobsonovim *Ogledima iz poetike*) ili "Poetika" u *Jakobson, poetika i metrika*, Beograd, 1998.
6. M. Riffaterre, *Essais de stylistique structurale* ("Les Chats de Baudelaire"), Paris, 1971. ili "Describing Poetic Structures: Two Approaches to Baudelaire's 'Les Chats'", *Yale French Studies*, XXXVI-XXXVII (1966)
7. J. Culler, "Jakobson and the Linguistic Analysis of Literary Texts", *Language and Style*, V (1971) ili *Strukturalistička poetika* ("Jakobsonove poetske analize"), Beograd, 1990.

Nova kritika i "čikaška škola"

1. A.A. Ričards, "Četiri vrste značenja" (u zborniku *Nova kritika*, Beograd, 1973)
2. V. Empson, "Sedam tipova dvosmislenosti" (I i VIII) (*Nova kritika*)
3. Dž.K. Ransom, "Kritika kao čista spekulacija", "Konkretno opšte" (*Nova kritika*)
4. K. Bruks, "Jezik paradoksa" (*Nova kritika*)
5. C. Brooks, "The Naked Babe and the Cloak of Manliness" (*The Well Wrought Urn*, 1947)
6. J. Hristić, predgovor zborniku *Nova kritika*
7. E. Olson, "William Empson, Contemporary Criticism, and Poetic Diction" (*Critics and Criticism*, ed. R.S. Crane, The University of Chicago Press, 1970; f.p. 1952)
8. R.S. Crane, Preface (*Critics and Criticism*)

Praški strukturalizam

1. Dž. Kaler, "Sosiroma teorija jezika", *Sosir, osnivač moderne lingvistike*, Beograd, 1980.
2. J. Mukaržovski, "Književni jezik i pjesnički jezik", *Izraz*, 1976.
3. J. Mukaržovski, *Struktura pesničkog jezika* ("O pesničkom jeziku", "Teze Praškog lingvističkog kružoka"), Beograd, 1986.
4. J. Mukaržovski, *Struktura, funkcija, znak, vrednost* ("Mesto estetske funkcije među ostalim funkcijama", "Umetnost kao semiološka činjenica", "Strukturalizam u estetici i u nauci o književnosti", "O strukturalizmu",), Beograd, 1987.

Fenomenologija

1. R. Ingarden, *O saznavanju književnog umetničkog dela* (uvodno poglavlje), Beograd, 1971.
2. D. Stojanović, *Fenomenologija i višeznačnost književnog dela* (glava II; 1-8, 12-13 i 17)
3. E.D. Hirš, *Načela tumačenja* ("Objektivno tumačenje" i "Gadamerova teorija tumačenja"), Beograd, 1983.

Postrukturalizam i dekonstrukcija

1. T. Eagleton, "Poststrukturalizam", "Psihoanaliza", *Književna teorija*, SNL, Zagreb, 1987.
2. R. Gaše, "Dekonstrukcija kao kritika", "Književna kritika", 5 – 6, 1987, Beograd
3. J. Culler, "Presuppositions and Intertextuality" i "Stanley Fish and the Righting of the Reader", *The Pursuit of Signs, Semiotics, Literature, Deconstruction*, London, 1981.
4. Susan Suleiman & Inge Crosman (ur.), *The Reader in the Text: Essays on Audience and Interpretation*, Princeton, 1980, uvodni tekst S. Suleiman, "Varieties of Audience-Oriented Criticism" i jedan tekst po izboru (Culler, Stierle ili Iser)

Priručnici:

1. B.Tomaševski, *Teorija književnosti*, Beograd, 1972.
  2. V. Kajzer, *Jezičko umetničko delo*, Beograd, 1973.
  3. R. Velek - O. Voren, *Teorija književnosti*, Beograd, 1965 (ili ma koje kasnije izdanje)
  4. R. Wellek, *A History of Modern Criticism* (vol. V)
  5. O. Dikro - C. Todorov, *Enciklopedijski rečnik nauka o jeziku*, I/II, Beograd, 1987.
  6. Dž. Kaler, *Strukturalistička poetika*, Beograd, 1990.
  7. *Rečnik književnih termina*, Beograd, 1985.
- www.ditl.info (*Dictionnaire international des termes littéraires*, ur. R. Escarpi)

Pojmovi i teze

Pojmovi

Teorija stiha

1. Versifikacija
2. Metrika
3. Versologija
4. Prozodija
5. Fonologija
6. Fonetika
7. Normativna metrika
8. Deskriptivna metrika
9. Muzička metrika
10. Akustička metrika
11. Fonološka metrika
12. Generativna metrika
13. Metričke konstante
14. Ritmička tendencija
15. Ritmička dominantna
16. Metar i ritam
17. Kvantitativna klauzula
18. Kvantitativni stih
19. Silabički stih
20. Izosilabizam
21. Tonski stih
22. Silabičko-tonski stih
23. Akataleksa – kataleksa – hiperkataleksa
24. Auftakt (predudar)
25. Stopa
26. Petostopni jamb
27. Aleksandrinac
28. Endekasilabo
29. Blanc-verse
30. Heksametar
31. Pentametar
32. Epski deseterac
33. Lirski deseterac
34. Simetrični osmerac
35. Slobodni stih
36. Elegijski distih
37. Safička strofa
38. Alkejska strofa
39. Terza rima
40. Otava rima ili stanza
41. Gazel
42. Haiku
43. Sonet
44. Sonetni venac

45. Rima
46. Srok ili slik

Stil i stilistika

47. Stil
48. Izbor u raspravi o stilu
49. Devijancija
50. Filološki krug
51. Duhovni etimon
52. Stilem
53. Lingvistička stilistika i stilistička kritika
54. Metafora i metonimija (Jakobson)

Teorija pesničkog jezika

55. Dominanta
56. Poetska funkcija jezika
57. Nova kritika
58. Praktična kritika (Ričards)
59. Intencionalna zabluda
60. Afektivna zabluda
61. Dijalektička zabluda
62. Close reading
63. Čikaška škola
64. Hermeneutika
65. Negativna hermeneutika
66. Filološki krug
67. Slojevi i struktura (Ingarden)
68. Struktura i funkcija (Mukaržovski)
69. Recepcionistička kritika
70. Artefakt i estetski predmet
71. Intertekst
72. Naturalizacija (Kaler)
73. Upućeni čitalac (Fiš)
74. Književna kompetencija
75. Interpretativna strategija
76. Implicitni čitalac
77. Arhičitalac

Teze

1. Stih je govorna jedinica koja je po zvučnoj potenciji ekvivalentna drugim govornim jedinicama istog ritmičkog sklopa.
2. Stih je specifično estetska intonaciona jedinica, to jest takva da joj nije potrebna logička motivacija.
3. Stih je autonomna jezička jedinica.
4. Za stih su značajne fonološke glasovne osobine, to jest one koje u datom jeziku mogu da posluže za diferenciranje smisla.
5. Istraživač stiha treba da prema stihu zauzme stav stranca: da proučava čitav glas ali samo glas.
6. Pesnički ritam se mora proučavati apstrahujući akustičku realizaciju.

7. Za jedan stih možemo reći da je metrički ispravan ako, i samo ako, a) u potpunosti odgovara metričkom obrascu ili b) odstupa od njega na dopušten način.
8. Sve osobine stiha ne realizuju se akustičko-motorički; sve pojedinosti akustičko-motoričke realizacije ne moraju biti relevantne u građenju stiha.
9. Stil je ukrašen (kitnjast) jezik.
10. Stil je čovek sam.
11. Stil je izbor iz jezika.
12. Jezik izriče, stil ističe.
13. Poetska funkcija jezika projektuje princip ekvivalentnosti sa ose selekcije na osu kombinacije.
14. Dominanta daje specifičnost delu.
15. U poeziji svako primetno ponavljanje istog gramatičkog pojma postaje delotvoran pesnički postupak.
16. Poesma postoji samo u našem doživljaju, pa možemo reći da je pesma zapravo ono što valjan čitalac doživljava.
17. Poesma je klasa doživljaja koji se po svim svojim elementima od standardnog doživljaja razlikuju samo do izvesne mere.
18. Poezija je jezik u emotivnoj funkciji.
19. Jezik u poeziji, i jezik uopšte, ispunjava četiri različite funkcije, to jest ima četiri različite vrste značenja.
20. Poesma je zatvorena struktura čije je značenje objektivno i autonomno.
21. Poesma je napeta struktura antiteza, ali takvih koje se uvek mogu izmiriti u harmoničnu i zatvorenu celinu.
22. Zavisnost književnosti od jezika je velika, ali ne i potpuna. Jezik je samo medij dela.
23. Kritički sud o delu nije uslovljen samo iskustvom čitanja datog dela, već i teorijskim pretpostavkama kritičara.
24. Kritika uvek podrazumeva teorijski sistem, a kritički sud je valjan samo u okviru prihvaćenih načela. Zbog toga je vrednost svake kritike relativna.
25. Artefakt je samo spoljašnji simbol (*signifiant* po de Sosirovoj terminologiji), kojem u kolektivnoj svesti čitalaca odgovara određeno značenje (koje povremeno nazivamo "estetski predmet").
26. Lingvistika je teoriji književnosti otvorila put za izučavanje zvučnog aspekta književnog umetničkog dela: time što je naglasila znakovnu prirodu jezika, omogućila je shvatanje književnog dela kao znaka.
27. Struktura je celina čiji delovi, time što u nju ulaze, dobijaju specijalan karakter.
28. Strukturom se može smatrati jedino takav skup komponenata čija se unutrašnja ravnoteža neprekidno narušava i ponovo stvara.
29. Kao i svaki znak, pesničko delo je određeno da na sebi svojstven način posreduje između dveju strana; autor znaka je ovde pisac, strana koja prima znak je primalac.
30. Funkcije pesničkog dela su mnogobrojne i raznovrsne: delo može da vrši nekoliko funkcija istovremeno, a može i tokom vremena da naizmenično menja funkcije.
31. Književno delo postoji kao niz "šema" koje čitalac mora da konkretizuje.
32. Tekst je tek niz signala upućenih čitaocu, poziv da se delić jezika pretvori u značenje.
33. Tekst je unapred opremljen mestima neodređenosti; zadatak je čitaoca da ih pravilno konkretizuje.
34. Vredno književno delo narušava ili krši normom zadate načine opažanja i tako nas uči novim kodovima razumevanja.
35. Proces čitanja je dvosmeran: strategijama čitanja mi menjamo tekst, a tekst menja nas.
36. Čitaočev doživljaj je konstitutivni element značenja književnog dela.

37. Za značenje književnog dela podjednako su odgovorni i tekst i čitalac.
38. Poesma je nesvodljiva množina, beskrajna igra označitelja koje nikad do kraja ne možemo pričvrstiti u postojano središte, u bit značenja.
39. Nema jasne granice između pesme i kritike pesme: oba načina sadržana su u "pisanju" kao takvom.
40. Književno delo u čitaocu pokreće uzajamnu igru nesvesnih fantazija i svesne odbrane od tih fantazija.
41. Čitanje je proces resimbolizacije čitačeve teme identiteta.
42. Književni tekst je proizvod konvencija unutar kojih se shvata.

Pitanja za usmeni

1. Normativna i deskriptivna poetika
2. Književna teorija, kritika i istorija: pojmovi i njihov međudnos
3. Shvatanje «književnost je dokument vremena» kao osnova proučavanju književnosti
4. Predmet nauke o književnosti
5. Usporedna književnost: pojam, status i predmet proučavanja
6. Usporedna, opšta, svetska i nacionalna književnost: pojmovi i njihov međudnos
7. Francuska koncepcija usporedne književnosti i književno-istorijski pozitivizam
8. Književno-istorijski pozitivizam
9. Lansonova metoda istorije književnosti
10. Istorizam i anistorizam
11. Van Tigemova ideja opšte književnosti i Kurcijusova ideja evropske književnosti
12. Topos
13. Istorijsko-tipološko proučavanje književnosti
14. Filološka kritika (kritika teksta)
15. Lahmanova metoda u kritici teksta
16. Predmet i zadaci tekstologije
17. Problem autorstva i datiranja književnog teksta
18. Pristupi stihu (vrste analize stiha): tradicionalno i moderno proučavanje stiha
19. Fonološki pristup stihu
20. Akustička i fonološka metrika: 2 suprotstavljena shvatanja stiha
21. Sistemi versifikacije (metrička tipologija)
22. Rima: određenje i funkcije
23. Stih i proza: pojam stiha
24. Književno delo i biografija pisca
25. Književnost i psihologija
26. Psihoanaliza i tumačenje književnog dela
27. Književnost i društvo (društveni značaj književnog dela)
28. Književnost i ideje
29. Književnost i druge umetnosti
30. Formalni metod u proučavanju književnosti
31. Lingvistička analiza pesničkog teksta: pretpostavke i karakter postupka R. Jakobsona

32. Pojmovi unutrašnjeg i spoljašnjeg u raspravi o književnosti
33. Unutrašnja (imanentna) analiza književnog dela
34. Ričardsova praktična kritika: četiri vrste značenja
35. Nova kritika
36. Čikaška škola
37. Pojam pesme (književnog umetničkog dela) (Šta je pesma?)
38. Struktura i dominantna
39. Slojevita struktura i opozicija sadržaj-forma u shvatanju R. Ingardena
40. Kriteriji (merila) u vrednovanju književnog dela
41. Stilistička kritika
42. Pojam stila
43. Stilem
44. Poetska funkcija jezika
45. Metaforično i metonimijsko u jeziku i književnosti
46. Savremene teorije metafore
47. Alegorija i simbol
48. Klasično i moderno shvatanje književnog žanra
49. Književni rodovi i vrste: trijada rodova
50. Lirika, epika, dramatika – lirsko, epsko, dramsko
51. Epika, ep i epska pesma
52. Ideja o čistoti i hijerarhiji žanrova
53. Formalistička teorija proze
54. Propova «Morfologija bajke»
55. Tema, motiv, fabula i siže u književnom delu
56. Formalistički pojam motivacije
57. Roman i novela (Ejhenbaum)
58. Tip i lik u književnom delu
59. Pojam tradicije
60. Pojam evolucije u književnosti
61. Strukturalistička koncepcije istorije književnosti (Jakobson i Tinjanov)
62. Književno-istorijska periodizacija
63. Književno-istorijsko i stilsko-tipološko određenje
64. Vodičkina koncepcija književne istorije
65. Estetika recepcije
66. Recepionistička kritika